

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

De C van het Vlaamse CD&V

De Vlaamse christendemocraten veranderden in 2001 hun naam van Christelijke Volkspartij (CVP) in Christendemocratisch & Vlaams (CD&V). De C van CD&V staat niet voor ‘christelijk’, maar voor ‘christendemocratisch’: de partij bekijkt de wereld niet uitsluitend door een christelijke bril, maar ‘doet aan democratie’ op een wijze die de christelijke waardenerfenis in zich draagt. De christelijke wortels van de partij gelden daarbij als drijfveer, dodehoekspiegel, toetssteen en geweten.

door Wouter Beke

De auteur is algemeen voorzitter van CD&V, de Vlaamse christendemocratische partij.

IN 1945 STOND IN HET KERSTPROGRAMMA van de CVP: ‘De partij is christelijk, omdat zij wil bouwen op de menselijke waarden welke de grondvesten van onze westerse beschaving uitmaken. Historisch werden zij ons door het christendom aangebracht. Doch heden zijn ze gemeen bezit zowel van gelovigen als ongelovigen.’¹

Hiermee werd meteen duidelijk gemaakt waar de C voor stond: de christendemocratie was geen kerks-katholieke partij, maar een beweging die zich beroept op christelijke waarden die intussen gemeenschappelijk bezit geworden zijn.

Na meer dan vijftig jaar gevaren te hebben onder de vlag van de ‘CVP’ – Christelijke Volkspartij – veranderden de Vlaamse christendemocraten aan het begin van het millennium de naam die op de vlag geschreven stond. Sinds 2001 gaat de partij door het leven als CD&V: Christendemocratisch & Vlaams. Waar de V van ‘volk’ explicieter werd gemaakt – Vlaams – werd de C van ‘christelijk’ politieker gemaakt – christendemocratisch. Daarmee beantwoordde de naamsverandering aan de koers die reeds een tijdje was ingezet en waarvoor ze bij het binnentreden van de eenentwintigste eeuw duidelijk opteerde en opteert: verwijzend naar de wortels van de partij op een democratische manier en binnen de democratische

context van België en Europa streven naar welzijn voor Vlamingen en welvaart voor Vlaanderen. Ik focus eerst op de overgang van ‘christelijk’ naar ‘christendemocratisch’, vervolgens op de invulling die de C vandaag krijgt, daarna op enkele vertolkingen van de C binnen CD&V, en in enkele slotbeschouwingen op de waarde die de C heeft in de partij.

VAN CHRISTELIJK NAAR CHRISTENDEMOCRATISCH

In de naamsverandering blijft de C verwijzen naar het christelijk perspectief. Daarmee wordt gewezen op de christelijke wortels die mede ten grondslag hebben gelegen aan het ontstaan van de partij in 1945. In het ‘Kerstprogramma’ van 1945 wordt het christelijk karakter van de nieuwe partij naadloos verbonden met de waarden die aan het christendom gekoppeld zijn: het algemeen belang, rechtvaardigheid, verantwoordelijkheid, subsidiariteit, solidariteit en rentmeesterschap. Deze waarden vormen de grondslag en leidraad van de CVP, zij het dat de ideologische stichters van het Kerstprogramma onmiddellijk aangaven dat ze geen exclusief bezit (meer) zijn van het christendom.² Daarmee wordt zowel respect betoond aan de bron van de waarden, als dat de waarden ook sindsdien meer en meer buiten het keurslijf van christendom en kerk gestalte krijgen en vruchtbaar zijn. Het dient echter te worden gezegd dat de CVP van het begin af aan sterk verbonden was met de rooms-katholieke kerk. Dat hoeft niet te verwonderen. Enerzijds was de nieuwe partij de erfgenaam van de ter ziele gegane Katholieke Partij, en anderzijds nam zij als zodanig haar plaats in het volledig verzuilde landschap in.³ Zeker sinds de tweede helft van de jaren zestig nam die verzuiling versneld af, omgekeerd evenredig met de opkomst van de individualisering, detraditionalisering en secularisering binnen de samenleving. Het partijcongres van 1986 in Oostende, dat draaide rond ‘Geloof, hoop en toekomst’, was het moment waarop de CVP definitief afscheid nam van de onmiddellijke relatie tot de katholieke kerk.⁴

Maar niet van de waarden die ons historisch gezien door het christendom zijn overgeleverd! Dat verklaart het behoud van de C bij de naamsverandering, al moet toegegeven worden dat niet iedereen het daarmee eens was, zoals gewezen eerste minister Jean-Luc Dehaene aangeeft in zijn pas verschenen memoires.⁵ Niettemin is het volgens mij van belang om in het partijlandschap ook het ideologisch perspectief expliciet te benoemen, iets wat de meeste andere politieke partijen in Vlaanderen overigens ook doen. Dat perspectief wordt sinds 2001 benoemd als ‘christendemocratisch’, waarmee het christelijk element uitdrukkelijk – letterlijk – wordt vastgeklonken aan het democratisch element en engagement van de politiek. Het ‘christelijke’ staat niet meer apart, als een conditionerende adjectief, maar

komt nu duidelijker naar voren als de oorspronkelijke waardenbron die de manier van ‘aan politiek doen’ aangeeft zonder zelf een eigenstandige plaats in te nemen.

CD&V is immers, net zoals vroeger de CVP, geen confessionele partij. Wij zijn niet gebonden aan een bepaalde levensbeschouwing of een kerkgenootschap. De christelijke inspiratie die CD&V dierbaar is betreft een open verhaal: iedereen, van welke levensbeschouwing, religie of kerk ook,

De christelijke inspiratie betreft een open verhaal: iedereen, van welke levensbeschouwing ook, die deze waarden onderschrijft, is welkom

die deze waarden onderschrijft, telt mee en is welkom. En we richten ons ook op iedereen. Dat blijkt bijvoorbeeld uit de toenemende aanwezigheid van mensen met een islamitische achtergrond in onze partij. Zij zijn evident geen christenen, maar zij scharen zich wel achter de christendemocratie, met haar typische

waarden en haar mensbeeld. Het is dus precies de C in onze naam en faam die ervoor zorgt dat onze partij voor leden van velerlei levensbeschouwingen, religies en kerkgenootschappen een bevoorrechte gesprekspartner is.

4 x V = C

Maar waarover gaan die waarden dan? Dat komt bijvoorbeeld tot uiting in onze visie op sociaaleconomisch vlak en de uitwerking ervan in concrete dossiers. Deze visie, die door het leven gaat als het ‘Rijnlandmodel’, is geschraagd door de waarden die als vanouds als de pijlers van het christendemocratisch aandachtsveld gelden: algemeen belang, rechtvaardigheid, verantwoordelijkheid, subsidiariteit, solidariteit en rentmeesterschap.⁶ De christendemocratische eigenheid van de partij blijkt zodoende prominent aanwezig te zijn.

In augustus 2011, tien jaar nadat tijdens het partijvernieuwingscongres te Kortrijk de naamsverandering werd doorgevoerd, hield ik in dezelfde stad een nieuwe eigentijdse vertolking voor van deze christendemocratische waarden. Gestoeld op wat het christendom had aangeleverd aan waarden, op wat het christelijk personalisme daaromtrent had aangebracht qua reflectie, en op wat de CVP en CD&V in hun rijke bestaan in concrete beslissingen en daden hadden bewezen, hield ik vier V-werkwoorden voor die volgens mij goed aangeven wat christendemocratie vandaag is. Het is in hun complementariteit en dus in hun onderlinge combinatie dat de C vandaag gepreciseerd en gerealiseerd kan worden. Ik bespreek elke V kort.

Verbinden verwijst naar het sociaal personalisme: niemand staat alleen in het leven. Mensen zetten zich elke dag opnieuw in, voor anderen én met

anderen. Velen kiezen voor een relatie en starten een gezin. We zetten ons in voor een vereniging, voor onze vriendenkring, voor een gezellige buurt en voor zoveel meer. Omdat we weten dat anderen ons leven mede de moeite waard helpen maken. Daarom willen christendemocraten investeren in wat mensen verbindt. Christendemocratische bestuurders zetten zich in om 'de kracht van mensen en gemeenschappen' werkzaam te laten zijn,⁷ om het gezin als 'basisbouwsteen van de maatschappij' op te waarderen,⁸ de buurtwerking te versterken, het verenigingsleven aan te moedigen en wat mensen samenbrengt te ondersteunen. We moeten ervoor zorgen dat wie anderen wil samenbrengen, dat snel en gemakkelijk kan doen. De Vlaamse christendemocraten hebben het altijd als hun roeping gezien om het (niet-commerciële) vrije initiatief maximale kansen te geven. Niet toevallig worden onderwijs en gezondheidszorg in Vlaanderen vooral vanuit dat vrije initiatief (overwegend christelijk) aangeboden.

Verzorgen verwijst naar de solidariteit. We beseffen dat kansen nemen en kansen krijgen niet voor iedereen zo eenvoudig is. Dat is bijvoorbeeld zo voor mensen met een handicap of een chronische ziekte, voor wie leeft in eenzaamheid of een hoge leeftijd heeft, of voor wie werkloos is, geen diploma heeft of met schulden geconfronteerd wordt. Deze en alle andere mensen die het moeilijk hebben, verdienen onze zorg. Ook wie zelf zorgt voor anderen, door bijvoorbeeld te kiezen voor kinderen, moet kunnen rekenen op dat duwtje in de rug. Christendemocraten willen wie vooruit wil stimuleren, en meetrekken wie achterop dreigt te raken. Niemand achterlaten, dat is hier de boodschap. We kunnen verzorgen niet los zien van versterken. We moedigen mensen aan de eigen talenten te gebruiken, om uit die moeilijke situatie te geraken. Niet toevallig hebben de Vlaamse christendemocraten sinds het ontstaan van een eigen Vlaamse regering aan het begin van de jaren tachtig – België is een federaal land, met lidstaten – nagenoeg altijd het departement van Welzijn beheerd, tot op de dag van vandaag.

Versterken doet als werkwoord een appel op de verantwoordelijkheid van iedereen. Niet alle mensen vinden gemakkelijk hun weg in onze samenleving: omdat ze niet spontaan voor zichzelf opkomen, of omdat ze niet de juiste opleiding en vorming hebben om de baan te aanvaarden die hun wordt aangeboden, of omdat de weg van mooie ideeën naar resultaten op het terrein nog te vaak blokkeert op allerlei hindernissen. Het zijn maar enkele voorbeelden. Daarom willen christendemocraten mensen versterken, zodat ze klaar zijn voor deze uitdagingen en hun verantwoordelijkheden kunnen opnemen. Dat doen we door hen goed op te leiden en voor te bereiden, door hen te leren voor zichzelf op te komen en door hinderpalen weg te nemen. Onderwijs, vorming en navorming zijn daarbij essentieel. Willen

we investeren in een warme samenleving, dan moeten we mensen versterken en zorgen dat ze zelf hun leven kunnen uitbouwen, met respect voor anderen. Daarbij moet ruimte zijn voor innovatie en verantwoord risico.

Vooruitzien verwijst naar het rentmeesterschap. Politiek en beleid gaan vaak over de problemen van vandaag. Deze krijgen meestal de meeste aandacht. Maar we moeten ook ambitie tonen voor morgen en overmorgen. Vooruitzien is ervoor zorgen dat onze kinderen niet met een rekening blijven zitten. Vooruitzien is ervoor zorgen dat wie een toekomst wil uitbouwen, ook effectief alle kansen krijgt. Vooruitzien is klaar zijn voor de uitdagingen van morgen: woningen bouwen die goed geïsoleerd zijn en weinig energie verbruiken; langer werken mogelijk maken door mensen de kans te geven arbeid en gezin te combineren; ons op een andere manier verplaatsen, met meer aandacht voor het milieu; onze buurten en wijken aangenaam houden, voor iedereen die er woont. De waarde van het rentmeesterschap is dus sterk aanwezig in wat wij 'vooruitzien' noemen. Christendemocraten durven vandaag te beslissen, ook als dat niet populair is, om ervoor te zorgen dat morgen onze kinderen en kleinkinderen het even goed zullen hebben.

De vertaling van de waarden in werkwoorden is geen toevallig letterspel. De christendemocratie is immers geen abstract gegeven, maar maakt zich slechts waar in de toepassing: op terreinen van het beleid, de oppositie en de actie, op ieder niveau van het politieke en maatschappelijke leven. Dergelijke *toegepaste christendemocratie* is de realisering van de C en sluit in zekere zin aan bij de christelijke grondinspiratie die teruggaat op het evangelie, waarin Jezus bijvoorbeeld de parabel van de barmhartige Samaritaan besloot: 'Doen jullie dan zoals deze man' (Lucas 10: 37). Inspiratie uit zich in de praxis, dat is in de toepassing ervan. Vandaar: $4 \times V = C$.

VERTOLKINGEN VAN DE C BINNEN CD&V

De christendemocratische eigenheid van CD&V toont zich hoofdzakelijk impliciet, zoals dat hoort bij gezonde ideologieën. De christendemocratische ideologie is zodoende de rode draad bij uitstek van alles waarmee CD&V bezig is en waarvoor ze staat. Klassiek wordt die rode draad vertolkt met termen als solidariteit, respect, subsidiariteit, verantwoordelijkheid en rentmeesterschap. Elk van die termen is vervat in de vier hiervoor genoemde V-woorden. Nogmaals, het draait daarbij niet om de woorden als zodanig, maar om de 'praktisering' ervan in de concrete werkelijkheid.

Een partij die zich christendemocratisch noemt is het aan zichzelf verplicht om over de permanente toepassing van dat adjectief te waken. Naast de *4V-christendemocratie* als rode draad, waarbij de christelijke voedings-

bodem niet expliciet aan bod komt, zijn er verschillende elementen binnen CD&V die de C uitdrukkelijk beklemtonen. Zo is er de werkgroep ‘Politiek & Zingeving’, die regelmatig bijeenkomsten en studiedagen over de C organiseert. Deze werkgroep bestaat uit christendemocratische politici, vertegenwoordigers van levensbeschouwelijke milieus en middenveldorganisaties, en geïnteresseerden in de thematiek van de band tussen politiek en het domein van zingeving en spiritualiteit. Naast de werkgroep ‘Politiek & Zingeving’ wordt de C op het niveau van de dagelijkse opvolging van dossiers bewaakt door een lid van CEDER, de studiedienst van CD&V. In een christendemocratische partij moet een studiedienst niet enkel waken over de wetenschappelijke en technische juistheid van standpunten, maar ook over hun ideologisch karakter.

In het maatschappelijk debat houden onze volksvertegenwoordigers en bestuurders regelmatig lezingen over ‘geloof en politiek’. Want hoewel CD&V geen kerkelijke of religieuze partij is, hebben we geen angst om een visie te hebben op de plaats van het geloof in de samenleving. Religies en kerken zijn zijn volwaardige en belangrijke stemmen in het maatschappelijk debat,

Christelijk geïnspireerde politiek vergt het gevecht tegen een ik-gerichte attitude die vrijheid reduceert tot zelfbeschikkingsrecht en medemensen tot instrumenten

zeker wanneer zij opkomen voor een verantwoord en geëngageerd omgaan met onze persoonlijke vrijheid, betrokken op alle medemensen, met respect voor hen. Christelijk geïnspireerde politiek vergt niet alleen positieve reflectie, beslissingen en actie, maar ook het gevecht tegen een ik-gerichte attitude die vrijheid

reduceert tot zelfbeschikkingsrecht en medemensen tot instrumenten om dat zelfbeschikkingsrecht in de praktijk te helpen brengen.⁹

Dit alles maakt duidelijk dat onze C geenszins begraven is, maar eerder springlevend.

BESLUIT

Omdat CD&V sinds haar ontstaan in 1945 enerzijds haar centrale waarden ontleent aan het evangelie en anderzijds geen confessionele partij is, is het christelijk gedachtegoed in CD&V van nature zowel aanwezig als onbevangen (een open verhaal, ongebonden aan een kerk, verbonden met het zinzoecken van eenieder). Dat verleent een rijkdom aan visies en meningen, die niet noodzakelijk stroken met opinies of verklaringen van kerkleiders. De C van CD&V staat immers niet voor christelijk, maar voor christendemocratisch: we bekijken de wereld niet uitsluitend door een christelijke bril, maar ‘doen aan democratie’ op een wijze die de christelijke waardenerfenis

in zich draagt. Toegepaste christendemocratie, zeg maar. Daarbij gelden de christelijke wortels van mijn partij als drijfveer, dodehoekspegel, toetssteen en geweten.

Noten

- 1 *De Christelijke Volkspartij*. Brussel: De Grunne, 1945; herdrukt in de Sint-Norbertusdrukkerij te Tongerlo, 1995.
- 2 In *De Christelijke Volkspartij*, p. 7.
- 3 Cf. mijn studie: Wouter Beke, *De ziel van een zuil. De Christelijke Volkspartij, 1945-1968* (KADOC-studies, 30). Leuven: Universitaire Pers, 2005.
- 4 Ik gaf dit reeds aan in: Wouter Beke, 'Christendemocratie. Van christelijke naar Vlaamse volkspartij', in: Luk Sanders en Carl Devos (red.), *Politieke ideologieën in Vlaanderen. Liberalisme, socialisme, christendemocratie, Vlaams-nationalisme, ecologisme*. Antwerpen: Standaard Uitgeverij, 2008, p. 237-317, daar p. 309-310.
- 5 Jean-Luc Dehaene, *Memoires*. Leuven: Van Halewyck, 2012, p. 661-662.
- 6 Cf. Koen Van den Heuvel e.a., *Toegepaste christendemocratie. Het Rijnlandmodel – Applied Christian democracy. The Rhineland model*. Brussel: CES/CEDER, 2011.
- 7 Naar de titel van het boek van Piet Raes, *De kracht van mensen en gemeenschappen*. Brussel: CEDER, 2003.
- 8 Ik citeer hier Roger Pauly, *De crisis in onszelf. Uitdagingen voor gezin en samenleving*. Tiel: Lannoo, 2011, p. 256.
- 9 Dit pleidooi en gevecht heb ik eerder reeds uiteengezet in: Wouter Beke, *De mythe van het vrije ik. Pleidooi voor een menselijke vrijheid*. Averbode: Altiora, 2007.